

GÅTAN LINDBERG

Först var det ingen som kunde tro det. Björn Eriksson, som varit rikspolischef, fick ett upphetsat samtal från en kvällstidning. Han satt i bilen på väg till Linköping. Han vägrade tro på det reportern sa. Han bad att få återkomma, ringde några samtal, fick veta. Telefonen fortsatte ringa hela dagen. Tre månader senare sitter Christer Nyberg, studierektor på Polishögskolan, i skolans gästmatsal och försiktigt försöker finna de formuleringar som motsvarar hans motstridiga känslor, inte överskrider gränserna för anständighet och kunskap.

- Misstankarna framstår som i det närmaste ofattbara. Om det är någon person jag skulle plocka ut och säga att han skulle aldrig, *aldrig* begå ett brott som det han nu är misstänkt för, ja, då är det Göran.

- Finns det inte något drag hos honom som pekar i den riktningen?

- Nej. Tvärtom. Göran är en person som alltid värnat de utsatta människorna. För mig gjorde han det på ett absolut trovärdigt sätt.

Under åtta händelserika år var Göran Lindberg hans chef som rektor på Polishögskolan. De vore inte fel att säga att de stod varandra nära, att de fann varandra här ute bland kasernerna i Sörentorp. För Christer Nyberg, som började som polis hemma i Östergötland när polisen förstatligades 1965 och har vandrat hela långa vägen från patrulleringstjänstgöringen till tjänsterummet på Polishögskolan, lagt erfarenhet till erfarenhet, har frågan om alla människors lika värde och jämställdhet mellan könen länge varit en hjärtefråga och när han då fick en rektor som var djupt engagerad i saken, dessutom vågade driva den, uppstod en förbindelse som sträckte sig bortom tjänsten. Det finns de som hävdar att Christer Nyberg var den som starkast influerade Göran Lindberg, inympade detta feministiska tankegods i honom. Nyberg formulerade tankarna, Lindberg spikade upp teserna. Självfallet värjer han sig inför påståendet. Självfallet är han bestört, omskakad över att hans gamle chef, kollega och vän har häktats, och häktats igen, misstänkt för koppleri, grov våldtäkt, våldtäkt och förberedelse till grov våldtäkt mot barn. Han är inte dummare än att han förstår att utredarna har på fötterna.

När han får frågan om Göran Lindbergs personlighet svarar han direkt, korthugget:
- Omtänksam.

Göran Lindberg kom till Polishögskolan 1989, som ett otippat, obekant namn.

Karriären före det, i korthet: studentexamen i Uppsala, avbruten officersutbildning, juridikstudier, tvåårig polischefskurs (med medelgoda betyg), polisintendent i Kalix, Solna, Huddinge. Han har alltså vandrat juristvägen inom polisen, inte nött skosulorna mot städernas trottoarer, suttit i radiobil, utrett brott. Pappan var rektor, föräldrarna "extrema i sin strävan efter millimeterrättvisa mellan mig och min syster", sade sonen i en tidningsintervju långt senare. "Mitt intresse för rättvisa och jämlikhet startade med min barndom." Inte många minns honom från åren före Polishögskolan, inte mer än att det ska ha varit lite svajigt med ekonomin under hans tid som polisintendent och näst högste man i Huddinge. Seppo Wuori, som för Rikspolisstyrelsens räkning åkte ut och talade allvar med Lindberg och hans chef, det gällde ett enstaka projekt, hade efteråt en känsla av att han talat för döva öron. Där fanns en bristande respekt för ekonomiska ramar och rutiner, en nonchalans. Det löser sig alltid.

Polishögskolan tog han med storm.

Han såg till att skolan fick en ny och spännande karaktär, frigjorde den från polismyndigheten för att i stället förankra den inom högskolans värld. Han gav skolan en självständig roll, en position i samhället. Han anställde disputerade lärare, också de första kvinnliga lärarna. Han understödde ivrigt den forskningsavdelning som startade och expanderade. ("Det fanns inga meningsskiljaktigheter mellan oss", säger Johannes Knutsson, numera professor vid polishögskolan i Oslo. "Det var aldrig några problem. Han fanns där när man behövde honom.") Han samlade en grupp som arbetade nära honom, utbytte tankar och idéer, drev på. Han höll efter rötäggen bland eleverna, tog strid på strid för att skilja dem från utbildningen, påpekade ständigt hur viktigt det var för en polisman... och -kvinna... att dra en tydlig gräns mellan rätt och orätt, att befinna sig en bra bit från lagens utmarker. Allt var naturligtvis inte hans förtjänst. Alla var inte glada. Men Göran Lindberg var en energisk, driftig, hårt arbetande och inspirerande rektor som fann stöd inom lärarkår och administration, hos höga vederbörande inom polis och politik. Han

hade fått jobbet för han ansågs äga en stor pedagogisk förmåga, med ett starkt intresse för pedagogiska frågor; därtill kom nu, allt efterhand, hans starka ställningstagande i kampen mellan könen (som efterträtt klasskampen som den mest brännande politiska frågan för dagen). Överallt, inte minst i polisiära spörsmål, menade Göran Lindberg, kunde spåren av könsdiskriminering skönjas.

- Våra politiker säger att vi är bäst i världen på jämställdhet, förklarade han i en intervju i *Svensk Polis*. Samtidigt misshandlas en kvinna var tjugonde minut och varje vecka mördas en kvinna av en man i Sverige. Utöver dessa siffror finns ett stort mörkertal.

Våld, menade Göran Lindberg, är det största hotet mot vår civilisation, jämställdheten därför en överlevnadsfråga.

Inte konstigt att han - en man, en polis, en polisman - blev en hjälte i de kvinnliga nätverk som bildades runt landet.

Sedan gick det inte lika bra.

Efter åtta år som rektor var det dags att ta nästa steg i karriären, han sökte tjänsten som länspolismästare i Uppsala och sedan polisstyrelsens och polisfackets förstahandskandidat tackat nej utnämndes Göran Lindberg, och anlände till Uppsala i mars 1997. Han efterträdde Lars Nylén, som gick till Rikskriminalen för att därefter ta hand om Kriminalvården när den höll på att haverera - alltså, en handlingskraftig man, därtill oerhört populär i de djupa leden, därtill en traktens son som aldrig släppt kontakten - och det var naturligtvis inte lätt alls. Därtill kom Lindbergs uppdrag att förverkliga närpolisreformen som hans företrädare inte brytt sig så mycket om, väl egentligen inte trott mycket på. Och det var en sak att handskas med hundra lärare och forskare som levde i sin värld, i ett slags reservat, en annan med fyrahundra poliser som står mitt uppe i allas vår värld. Kanske det är bara läkaren som under ett dygn fattar flera beslut som omedelbart påverkar oss till liv och lem, kan träda in på scenen som våra räddare i nöden. Deras strider sker inte vid skrivbordet. Lättstyrda är de därför inte.

Lika svårt som det är att finna belackare från Göran Lindbergs tid på Polishögskolan är det att finna supportrar från hans tid som länspolismästare i Uppsala.

Närpolisreformen nämner de alla, framför allt hans sätt att genomföra den, hans

personlighet som den kom till uttryck under den långvariga och djupgående konflikt som uppstod.

Reformen var av statsmakten tänkt att förändra svensk polis lika mycket som förstatligandet trettio år tidigare. Polisarbetet skulle nu bli "problemorienterat", tänkandet genomsyras av "social prevention", resurserna läggas på "brottförebyggande insatser". Synlighet och tillgänglighet blev nyckelbegrepp. I Rikspolisstyrelsens organ *Svensk Polis* trummades budskapet i nummer efter nummer, ackompanjerade av bildsatta reportage som berättade om poliskommissarie Björn Andersson, "ny närpolischef i Vasastaden i Stockholm, en redan välkänd profil för områdets invånare", av bildtexter: "I idylliska Öregrunds hamn träffade närpolischefen Lars-Göran Larsson några glassugna ungdomar och fick en pratstund", av ledare som förkunnade att en framgångsrik kamp mot vardagsbrottsligheten kräver "en effektiv och framgångsrik närpolis".

Göran Lindberg tog sitt uppdrag på fullt allvar. Länet delades in i nio närpolisområden varifrån det mesta av verksamheten skulle skötas: uttryckning, ordning, brottsförebyggande insatser. En ungdomsenhet, som fungerade, lades ner. Decentralisering, närkontakt. Det fungerade inte.

Måndagen den 4 oktober 1999 gick 197 poliser i Uppsala ut i en gemensam annons i *Uppsala Nya Tidning*:

197 poliser söker nya jobb!

Aldrig hade svenska poliser demonstrerat sitt missnöje på ett liknande sätt. Aldrig hade så många poliser ställt sig upp i tidningar, radio och teve, med namn och på bild, och uttalat sin oförblommerade kritik mot närpolisreformen, mot en polisledning, en länspolismästare. Närpoliser, hundförare, polisinspektörer, polisassistenter, fackliga företrädare beskrev en kaotisk arbetssituation, berättade om en ledning som brutalt drev igenom sina beslut utan att ta till sig kritik, om nonchalans och okunnighet i toppen, frustration och förtvivlan i botten – och fick stöd av insändarskribenter som påstod att närpolisen i Uppsala län i själva verket blivit fjärrpolis. Aldrig fanns den där när man behövde den. Trettio poliser hade redan sagt upp sig, försvunnit till andra län, slutat som poliser.

- Jag har jobbat tjugotre år, men i ledningens ögon vet jag ingenting om polisjobbet, sa hundföraren Benny Andersson i en tidningsintervju. Göran Lindberg? Honom har jag bara sett på bild.

Länspolismästaren fick hastigt ställa in en planerad resa till Spanien för att ta itu med situationen hemmavid. Statsrådet Margareta Winberg (s) måste resa utan honom till den internationella konferensen om våld mot kvinnor.

Ett decennium senare har allt återgått till det gamla. Närpolis finns kvar som begrepp, reformen begravts i tysthet. I Uppsala styrs utryckningsverksamheten åter från centrum. Ungdomsenheten har återuppstått. Poliser har återvänt. Länet är indelat i fyra polisdistrikt, som kallas närpolisområden. Ledning och anställda talar med varandra. Det som hände tio år tidigare beskrivs som en desperat aktion, Göran Lindbergs era som en olycklig tid. Man säger: Han lyssnade inte. Han tog inte åt sig av kritik. Han höll inte vad han lovade. Han var ointresserad av det vardagliga polisarbetet, syntes aldrig på kriminalavdelningen, under ett trafikkontrollpass, i turlagen, hördes aldrig ställa en fråga - men uttalade sig i svepande ordalag om den manliga, fördärvliga poliskulturen. Många gånger visste man inte var han var. (Fast: "Jag nås alltid på mobilen.") Staffan Yngve, socialdemokrat som suttit i polisstyrelsen som förordad honom och sedan var med under hela Lindbergs era, under de sista åren som ordförande, vände sig till sist emot honom, beskriver honom som en person som genomdrev sin vilja snabbt och brutalt, uppträdde arrogant, svår att komma in på livet, bara satt där och tog emot, alldeles stilla: "Det var inget liv i karln."

Han böjde sig inte.

- Och det är väl på sätt och vis en styrka: att han orkade stå emot ett sådant missnöje, säger Håkan Abrahamsson, numera pensionär, då polisinspektör på ordningssidan och facklig företrädare som genomlidit många förhandlingar med Göran Lindberg. Han bara brydde sig inte. Alla har fel, jag har rätt.

Situationen förbättrades inte när det uppdagades att han låtit anställa sin sambos dotter på informationsavdelningen, utan att informera någon om förhållandet.

Då Göran Lindbergs förordnande löpte ut i mars 2003 försökte man få bort honom.

Det gick inte.

För att förstå hur han kunde få bli kvar måste man känna till den andre Göran Lindberg, det vill säga den länspolismästare som gavs öknamnet Kaptan Klänning och tog det som en man: "Jag bär det med stolthet." Den Göran Lindberg, feministen Göran Lindberg, anställde elva etikhandledare, skickade alla anställda på etikkurs - obligatoriskt - och utbildade själv landstingspersonal i jämställdhet. Han representerade polismakten i Genderforce - ett samarbete mellan polis, militär, räddningstjänst för att stärka kvinnors roll i katastrof- och konfliktområden runt jorden - och uppträdde i FN, på internationella konferenser, i dessa kvinnliga nätverk runt landet i sin svenska polisuniform, med tal om alla människors lika värde: "Män mår bra av jämställdhet." Han var en skicklig talare, en predikant med förmåga att knyta samman det lilla med stora. Hans motto, förklarade han gång på gång: "Varje möte med en annan människa måste präglas av respekt." Hans kontakter med den socialdemokratiska regeringen var synnerligen goda, den bildstod som formades av massmedia vackert utmejslad.

När det stormade som värst besökte en reporter från *Dagens Nyheter*, Gert Svensson, den hårt ansatte Lindberg och fann honom lågmäld, resonerande, lyhörd, fast alls inte svag: "Det kan man inte vara om man utmanar manschauvinismen inom poliskåren som han gör." Striden som rasade, förklarade reportern, var i grund och botten en kulturstrid:

På ena sidan står de poliser som inte ger mycket för etikkurser och jämställdhetsarbete. De hävdar ensidigt att medborgarna ska lyda ordningsmakten, och de anser att en riktig polis är en man med hårda nypor som håller efter buset och håller käften när en kollega har råkat kränka eller slå en medborgare.

På den andra sidan står de poliser som ofta och gärna diskuterar etik. De mår dåligt när manliga arbetskamrater behandlar kvinnor illa. De anser att poliser i första hand är medborgarnas tjänare, och de kritiserar den benhårda kåranda som gör det möjligt för vissa kollegor att gång på gång göra sig skyldig till onödiga kränkningar och övervåld.

Göran Lindberg hade blivit en ikon.

När Rikspolisstyrelsens efter långt och moget övervägande bestämde sig för att föreslå regeringen att låta Lindberg sitta kvar fick Rikspolischefen Sten Heckscher visa prov på sina väl kända retoriska färdigheter.

Situationen var allt annat än enkel.

Polisstyrelsen i Uppsala krävde Lindberg avgång, polisfacket gjorde det, till och med sju kommunalråd i länet hade undertecknat ett brev som ställde sig bakom polisstyrelsens skrivelse – vilken prisade Lindbergs jämställdhetsarbete, men menade att verksamheten blivit lidande på grund av att stora delar av kåren saknade förtroende för länspolismästaren: bäst om han gick – ändå lyckades Sten Heckscher få det att se ut som om delarna vägde ungefär jämt, genom att ägna dubbelt så stort utrymme åt de positiva synpunkter som framförts, krama varje droppe ur det stöd Lindberg fått: från chefsåklagaren (som berömde hans insatser för det nya polishuset i Uppsala, vilket alla gjorde och gör), juristfacken, Lindbergs ledningsgrupp, landshövdingen, jämställdhetsdirektören i landstinget och jämställdhetskommitténs arbetsutskott (där Lindberg var ledamot). Heckscher avslutade sin skrivelse med att berätta om den polisverksamhet som fungerade, det vill säga brottsutredningarna, familjevårdsenheten, narkotikaenheten, tekniska roteln och så vidare – ingen hade påstått något annat; det var enheter som jobbade på som vanligt, där länspolismästaren sällan satte sin fot – och slutade med att lovorda ”hans utmärkta insatser i jämställdhetsarbetet, både i myndigheten och i det omgivande samhället med vilken han synes ha goda och uppskattade kontakter”. Regeringens beslut undertecknades av Mona Sahlin.

– Denne ikon fick inte fällas, säger Heckschers företrädare Björn Eriksson.

Tre år senare lämnade Göran Lindberg tjänsten i Uppsala, med en ekonomisk situation som har beskrivits som alltifrån ”svajig” till ”katastrofal”.

– Det gick åt helvete, sammanfattar Staffan Yngve.

Underskottet låg på drygt 17 miljoner kronor, högst i landet. Hans efterträdare Erik Steen ska ha tagit jobbet på villkor att han fick med sig 20 extra miljoner till Uppsala. Bland kollegorna på samma nivå inom polisorganisationen, det vill säga de andra länspolismästarna, hade han kommit att betecknas som en udda fågel, en särpräglad individ. Nej, det var inte detta hans engagemang för jämställdheten mellan könen; det var detta att bara den frågan tycktes engagera honom. Bara då vaknade han till

liv, spratt liksom till. Annars satt han mest tyst, hade sällan några synpunkter, visade inget engagemang. Han var mycket noga med att varje gång säga polismän... och - kvinnor... så noga att det till sist kom att uppfattas som ett skämt. Men Seppo Wuori, som hade det där mötet med honom om den ekonomiska lössläppheten i Huddinge, sedan varit länspolismästare i Göteborg, är inte så säker på att Göran Lindberg såg det som ett skämt. Han var inte lagd åt det skämtsamma, åt det självironiska. Fast... Seppo Wuori drar på det... Lindberg brukade dra vissa historier.

- Jag är inte så känslig på den punkten, men Görans förmåga att dra ekivoka historier fick mig att rodna djupt.

Dessa Göran Lindbergs ekivoka historier återkommer i intervju efter intervju. Man minns kanske inte historierna, har i alla fall ingen lust att återberätta dem, men man minns dem för att de stod i sådan kontrast till hans starka ställningstagande för jämställdheten. Inga vanliga fräckisar; "spermahistorier", säger en kvinnlig kollega. Hon tyckte definitivt inte om dem.

Efter tjänsten i Uppsala hade Göran Lindberg flera uppdrag för Rikspolisstyrelsen, men bad i december 2009 om att få gå i pension. En månad senare greps han lugnt och stilla av två civilklädda poliser på en bensinmack i Falun. Enligt tidningsuppgifter hade hans namn dykt upp i en polisutredning kring ett dödsfall i Skärholmen, där en man senare dömdes för vållande till annans död, i hovrätten mildrat till grov misshandel och olaga frihetsberövande. Lindbergs telefonnummer ska ha funnits i en mobiltelefon, kanske också en dator, som beslagtogs. Kvinnan som befann sig i lägenheten var prostituerad, har anonymt berättat i *Expressen* om sina något bisarra sexuella förbindelser med den man som hon först nu säger sig veta vara förre länspolismästaren Göran Lindberg.

Man ska ha spanat på Lindberg under någon månad, följt efter honom till Falun där han tagit in på Stadshotellet och gripit honom strax innan han skulle möta en fjortonårig flicka.

Göran Lindberg nekar till anklagelserna, men vidgår att han betalat för sexuella tjänster. Åklagare Håkan Roswall hoppas få utredningen klar till den 20 maj, åtalet i hamn före midsommar.

Anders Sundelin

Fokus 19/2010

Fotnot. Göran Lindberg dömdes senare till 6,5 års fängelse. Jesper Huor gjorde i augusti 2011 en radiodokumentär om Göran Lindberg som gräver djupare än vad jag kunde göra.